

Apstiprinu:

Patentāžu tiesību aizsardzības centra
direktore B. Vītoliņa

2013. gada 16. augusts

PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

16.08.2013.

Nr.7

Vadlīnijas

PATĒRĒTĀJU SPĒJAS ATMAKSĀT KREDĪTU NOVĒRTĒŠANA KREDĪTU DEVĒJIEM, KAS NEATBILST KREDĪTIESTĀDES STATUSAM

RĪGA

Saskaņā ar [Patentāžu tiesību aizsardzības likuma](#)
8. panta 4.¹ un 4.² daļu

Ievads

Šo vadlīniju mērķis ir noteikt pamatprincipus maksātspējas izvērtēšanas procedūrai, norādīt ieteicamo informācijas apjomu un saturu, kuru kredīta devējam ir nepieciešams saņemt no patērētāja vai iegūt pašam (atkarībā no kredīta veida), kā arī sniegt priekšlikumus un ierosinājumus darbībām, kuras kredīta devējam būtu nepieciešams veikt, lai pienācīgi izvērtētu patērētāja spēju atmaksāt saņemto kredītu pirms katra jauna kreditēšanas līguma noslēgšanas, līguma pārjaunojuma vai esošajā līgumā noteiktās kredīta summas būtiskas palielināšanas.

Šīs vadlīnijas nav oficiāla tiesību normu interpretācija, bet ir Patērētāju tiesību aizsardzības centra kā uzraudzības iestādes viedoklis par tiesību normu interpretāciju, kā arī uz tām attiecināmi [Patērētāju tiesību aizsardzības likuma](#) (turpmāk – PTAL) 8.panta (4³) daļā minētie izņēmumi saistībā ar kreditēšanas pakalpojumu veidiem, uz kuriem neattiecas patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšana, proti, kredīta devējam nav pienākums vērtēt patērētāja maksātspēju kredītiem: kurus noslēdzot kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu; kurus noslēdzis darba devējs un darbinieks, ja kredīts piešķirts bez procentiem vai ar gada procentu likmi, kas ir zemāka par tirgū pārsvarā pastāvošajām procentu likmēm un ko parasti plašai sabiedrībai nepiedāvā, un ja kredītu izsniegšana nav darba devēja pamatdarbības veids; u.c. šajā daļā minētajiem kredīta veidiem.

Ja PTAC konstatēs, ka kreditors vērtējis maksātspēju, neievērojot šajās vadlīnijās minētos maksātspējas vērtēšanas pamatprincipus (ienākumu un izdevumu attiecība, kredītvēsture), šāda rīcība varētu tikt vērtēta kā negodīga komercprakse saskaņā ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 4.panta otrās daļas 1.punktu un 6.pantu.

Vadlīniju apstiprināšanas un publicēšanas datums nav saistīts ar maksātspējas izvērtēšanas pienākuma stāšanos spēkā datumu – arī pirms šīm vadlīnijām uz kredīta devējiem bija attiecināms likumā noteiktais pienākums izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju par konkrēto patērētāju.

I. Vispārīgie principi

1. Kreditēšanas pakalpojuma sniedzējam, izvērtējot patērētāja spēju atmaksāt kredītu, ir jānodrošina, ka ar patērētāju tiek slēgti tikai tādi kreditēšanas līgumi, kurus viņš var atļauties un netiek slēgti tādi līgumi, kuru mērķis ir citu kredītsaistību atmaksa, izņemot pārkreditāciju un līgumu pārjaunojuma (restrukturizāciju) gadījumus.

✓ *Kredīta devējam būtu jāiekļauj savā iekšējā kārtībā, kā arī mājaslapā (ja tāda ir) tos kredīta mērķus, kuriem konkrētais kredīta produkts ir piemērots un/vai kuriem nav piemērots.*

2. Lai īstenotu pienākumu izvērtēt patērētāju spējas atmaksāt kredītu, kredīta devējam **atbilstoši kreditēšanas pakalpojuma specifikai** jāizstrādā detalizēta maksātspējas

izvērtēšanas kārtība un atbilstoši tai jāveic potenciālā aizņēmēja maksātspējas (spējas atmaksāt kredītu) izvērtēšana, kas ietver šādas darbības:

- 2.1. pietiekamas informācijas saņemšana/iegūšana par patērētāja finansiālo stāvokli (ienākumi un izdevumi), parādsaistībām un kredītvēsturi;
 - 2.2. iegūto datu analīze, novērtējot patērētāja spēju atmaksāt kredītu, iespējamos riskus, kā arī konkrētā kredīta veida piemērotību patērētāja finansiālajai situācijai.
3. Spējas atmaksāt kredītu izvērtēšana jāveic pirms katra kredīta līguma noslēgšanas, pārjaunojuma* vai esošajā līgumā noteiktās kredīta summas būtiskas** palielināšanas.

** Ja tiek veikta kredīta vai vairāku konkrētā kredīta devēja izsniegto aizdevumu restrukturizācija (pārjaunojums), kuras rezultātā patērētāja ikmēneša izmaksu apmērs saistībā ar saistību izpildi samazinās, patērētāja atkārtota maksātspējas izvērtēšana nav nepieciešama. Ja tiek apvienoti (restrukturizēti) dažādu kredīta devēju izsniegtie kredīti, jaunajam kreditoram, izvērtējot patērētāja maksātspēju ar atvieglotiem kredītvēstures nosacījumiem (ņemot vērā visu esošo kredītu kopsummu, bet tikai jaunā kredīta summu), ir pašam jānodrošina vai ir jāpārliedz par restrukturizēto parādsaistību atmaksu pēc restrukturizācijas.*

*** kredīta summa ir uzskatāma par būtiski palielinātu, ja tās rezultātā, ņemot vērā kredīta termiņu, izpildās kāds no šiem nosacījumiem:*

- tiek pārsniegts kredīta ņēmējam noteiktais maksimāli pieļaujamais kredīta limits mēnesī [skat. šo vadlīniju 12.punktu];
- kredīta ņēmēja ikmēneša maksājuma apmērs pārsniedz 30% no iepriekšējā maksājuma apmēra;
- kredīta summa tiek palielināta, vienlaicīgi pagarinot kredīta atmaksas termiņu.

4. Kredīta devējs ir tiesīgs piešķirt kredītu tikai tad, kad ir pārliecinājies par patērētāja spēju atmaksāt kredītu, un kredītu piešķir tādā apmērā, kas nodrošina ik mēnesi patērētāja rīcībā pietiekamu līdzekļu atlikumu pēc visu esošo un plānoto* kredītsaistību izpildīšanas [skat. šo vadlīniju 9.punktu].

** plānotās kredītsaistības - saistības, kuras patērētājs plāno uzņemties, piesakoties kredītam pie konkrētā kredīta devēja.*

II. Pietiekamas informācijas saņemšana par patērētāju un tā finansiālo stāvokli

5. Par pietiekamu informāciju ir uzskatāma informācija, uz kuru balstoties, kredīta devējs pirms kredīta līguma slēgšanas ar patērētāju spētu pieņemt lēmumu par to, ka patērētāja finansiālais stāvoklis ir atbilstošs, lai nodrošinātu patērētāja spēju atmaksāt kredītu.

6. **Atkarībā no konkrētā kredīta līguma veida** par informāciju, kas kredīta devējam sniegtu salīdzināšanai un analīzei pietiekamu informāciju par patērētāja finansiālo stāvokli, var tikt uzskatīta šāda (bet ne tikai) informācija¹:

6.1. patērētāja ienākumu avots un tā apmērs², kas varētu ietvert arī informāciju par patērētāja darbavietu, amatu, nodarbinātības veidu un apmēru (piemēram, informācija par to, vai patērētājs strādā pilnas slodzes darba laiku, darbu uz pusslodzi vai strādā kā pašnodarbināta persona);

6.2. patērētāja visu esošo kredītsaistību maksājumu apmērs mēnesī, t.sk., informācija par ikmēneša maksājumu apmēru citās kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju sabiedrībās (kreditēstādēs un nebanku kreditēšanas pakalpojumu sabiedrībās);

6.3. patērētāja kredītvēsture (skat. šo vadlīniju IV nodaļu);

6.4. patērētāja personiskās vai mājsaimniecības izmaksas (ja, piešķirot kredītu, tiek ņemti vērā patērētāja mājsaimniecības kopējie ienākumi): informācija par īres maksas apmēru, komunālo maksājumu, izdevumu par apgādībā esošām personām apmēru, telekomunikācijas pakalpojumu izmaksām, transporta izdevumiem, u.c. izmaksām;

6.5. par patērētāju raksturojošajām pazīmēm – vecumu, nodarbošanās veidu, izglītības līmeni, ģimenes stāvokli u.c. veida informācija, kas raksturo patērētāja individuālo situāciju vai tā individuālās pazīmes, un kura varētu palīdzēt kredīta devējam precīzāk izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt ar kreditēšanas līgumu uzņemtās saistības;

6.6. par papildu ienākumu veidiem, to apjomu un saņemšanas regularitāti, t.sk. nākotnē plānotajiem ienākumiem (piemēram, ienākumi no īpašuma izīrēšanas, bērnu kopšanas pabalsti, piemaksas pie algas, uzņēmuma līgums par nākotnē plānota pasūtījuma darba izpildi u.tml.).

✓ *Nekustamā īpašuma esamība nepierāda patērētāja spēju atmaksāt kredītu, ja patērētājam nav pietiekamu ienākumu, lai veiktu kredīta atmaksu saskaņā ar aizdevuma līgumā noteikto atmaksas grafiku.*

7. Iegūstot nepieciešamos datus no patērētāja, kredīta devējam ir jāinformē patērētājs par viņa pienākumu sniegt precīzu un patiesu informāciju. Vēlams šo informāciju sniegt rakstveidā, vai izmantojot patstāvīgu informācijas nesēju.

¹ 1.-3.apakšpunktā minētā informācija ir jāiegūst un jāizvērtē visos gadījumos (neatkarīgi no kredīta devēja sniegto kreditēšanas pakalpojuma veida vai to nosacījumiem), kā arī sniedzamās informācijas saraksts var tikt papildināts ar cita veida informāciju pēc kredīta devēja ieskatiem un atbilstoši tā sniedzamajiem kreditēšanas pakalpojumu veidiem un to nosacījumiem.

² Izvērtējot patērētāja maksātspēju, jāņem vērā tā regulāro ienākumu vidējais rādītājs mēnesī. Piemēram, ja patērētājam ir ienākumi retāk kā reizi mēnesī, tad sasummē 1 gada visus ienākumus un izdala ar 12 mēnešiem.

8. Kredītiem līdz 300 Ls (~427 Euro), kredītiem ar atmaksas termiņu līdz 1 gadam un ikmēneša maksājumu līdz 50 Ls (~71 Euro) kredīta devējs var paļauties tikai uz patērētāja sniegtajām ziņām. Kredītiem, kuru summa un termiņš pārsniedz norādītos kritērijus, kredīta devējs nevar paļauties tikai uz patērētāja sniegtajām ziņām un viņam ir jāpārliciecinās, ka patērētāja sniegtā informācija par ienākumiem ir patiesa*.

**Tas izdarāms, patērētājam pieprasot iesniegt VSAA vai VID izziņu, vai arī patērētāja bankas konta izrakstu, kurā būtu atspoguļoti ienākumi (der arī „pdf” formātā atsūtīti izraksti), vai saņemot informāciju no patērētāja darba devēja (telefoniski vai rakstveidā, ievērojot PTAL 8.panta piektajā daļā minētās prasības). Ja nepieciešama ātrāka informācijas saņemšana, patērētājs izziņu no VSAA var pieprasīt un saņemt elektroniska dokumenta veidā interneta vietnē www.latvija.lv. Attiecībā uz nākotnē plānotajiem ienākumiem patērētājam jāiesniedz šo ienākumu saņemšanu apliecinājoši dokumenti (piemēram, īres līgumi, izziņa no VSAA par pabalsta piešķiršanu u.tml.).*

III. Patērētāja finansiālā stāvokļa analīze

9. Lai nodrošinātu kredīta piešķiršanu patērētājam atbilstoši šo vadlīniju 4.punktā minētajam principam, kredīta devējam, pieņemot lēmumu par kredīta piešķiršanu, papildus informācijai par patērētāja personīgiem vai mājsaimniecības ienākumiem un kredītzmaksām* jāņem vērā kāds no šiem kritērijiem:

9.1. jāizvērtē no patērētāja pieprasītā informācija par pārējiem patērētāja personīgiem vai mājsaimniecības izdevumiem, kas minēti šo vadlīniju 6.4.apakšpunktā**;

9.2. jāizmanto šajās vadlīnijās noteiktā ienākumu/kredītzmaksu attiecība atbilstoši šo vadlīniju 10. un 11. punktā minētajam, izmantojot valstī noteikto minimālās algas apmēru mēnesī [skat. tabulu].***

** Ņemot vērā pieejamo informāciju, jānoskaidro un jāizvērtē visas esošās un plānotās kredītsaistības, nosakot patērētāja kopējo kredītzmaksu apmēru mēnesī.*

*** Ja, izvērtējot kredīta piešķiršanu, tiek ņemti vērā patērētāja kopējie mājsaimniecības ienākumi, kredīta devējam jāņem vērā mājsaimniecības kopējie izdevumi, t.sk., visi mājsaimniecības kredītmaksājumi, kā arī apgādājamo skaits ģimenē [skat. šo vadlīniju 17.punktu];*

**** Ja, izvērtējot kredīta piešķiršanu, tiek ņemti vērā patērētāja kopējie mājsaimniecības ienākumi, zemāk apskatāmajā tabulā norādītā attiecība jāvērtē pret mājsaimniecības kopējām kredītzmaksām, papildus ievērojot šo vadlīniju 17.punktā minēto principu.*

10. Patērētājam ar **neto*** ienākumiem, kas nav augstāki par valstī noteiktās minimālās algas apmēru, visu kopējo kredīta maksājumu apmērs mēnesī jebkurā gadījumā nedrīkst pārsniegt 10-20 %** no ienākumu apmēra mēnesī.

** Ja kredīta devējs izmanto VSAA izziņā sniegto informāciju, aptuveno neto ienākumu apmēru var noskaidrot no bruto ienākumu summas atskaitot 31%.*

*** Ar neto ienākumiem, kas nepārsniedz 70% no minimālās algas apmēra, šī attiecība nedrīkst pārsniegt 10%.*

11. Patērētājam, kura neto ienākumi ir lielāki par valstī noteiktās minimālās algas apmēru, bet nepārsniedz trīs minimālo algu kopsummu, kredītsaistību kopējais ikmēneša apmērs nedrīkst pārsniegt **30%** no ikmēneša ienākumiem, savukārt, ja patērētāja ienākumi ir virs trīs valstī noteikto minimālo algu kopsummas apmēra mēnesī, kopējo kredītsaistību attiecība pret ienākumiem varētu būt 40% un atsevišķos gadījumos arī vairāk.*

<i>Neto ienākumu apmērs</i> <i>(Attiecībā pret valstī noteikto minimālās algas apmēru)</i>	<i>Pieļaujamā kredītmaksu ienākumu attiecība /neto</i>	<i>Papildus nosacījumi</i>
– 0,7	10 %	
0,71 – 1	20 %	
1,01 – 3	30 %	<i>aizņēmēja rīcībā jāpaliek ne mazāk kā 80% no valstī noteiktās min. algas</i>
3,01 –	40 % +*	<i>aizņēmēja rīcībā jāpaliek ne mazāk kā 80% no valstī noteiktās min. algas</i>

** Ja no pieejamās informācijas par patērētāja finansiālo stāvokli izriet, ka viņš var atļauties kredītmaksājumus, kas pārsniedz 40% no viņa ikmēneša ienākumu apmēra.*

12. Izvērtējot patērētāja finansiālo stāvokli, pieprasāmās/saņemamās informācijas apjoms no patērētāja varētu būt atkarīgs no dažādiem kreditēšanas pakalpojuma raksturlielumiem, piemēram, kredīta veida, kreditēšanas līguma atmaksas termiņa vai atmaksas veida (atmaksa ar aizdevuma atmaksas grafiku vai atmaksa vienā maksājumā), kredīta devēja un patērētāja līdzšinējās sadarbības, kā arī citiem apstākļiem.

Piemēram, izvērtējot kredīta piešķiršanu:

- ✓ ilgtermiņa un hipotekārajiem kredītiem [skat. V nodaļu];
- ✓ kredītiem, kuru atmaksa ir paredzēta tikai no aizņēmēja līdzekļiem (netiek pieprasīta informācija par patērētāja mājsaimniecības ienākumiem un izdevumiem), nav nepieciešama patērētāja profila analīze, kas aprakstīta šo vadlīniju V nodaļas 17.punktā;
- ✓ kredītiem, kuru atmaksa ir paredzēta arī no citu mājsaimniecības locekļu ienākumiem, kreditoram jāņem vērā arī kopējie mājsaimniecības izdevumi;

īstermiņa kredītiem (ar termiņu līdz 1 gadam):

- ✓ kredīta devējs, saņemot patērētāja pirmo kredīta pieprasījumu, pēc maksātspējas izvērtēšanas var noteikt attiecīgā patērētāja maksimālo kredīta summu, ko viņš var atļauties maksāt ik mēnesi. Šis kredīta atmaksas summas ikmēneša limits raksturotu naudas apmēru, ko patērētājam var izsniegt, lai tam nerastos problēmas ar tā atdošanu termiņā. Turpmāk, kad šāds kredīta limits būtu noteikts, kredīta devējs tā ietvaros (pēc patērētāja pieprasījuma) varētu palielināt esošo kredītu vai izsniegt jaunu (atkārtotu) kredīta summu patērētājam, ja patērētājs apstiprinātu, ka viņa finanšu situācijā nav izmaiņu;
- ✓ patērētājam, kurš ir veiksmīgi sadarbojies ar kredīta devēju, proti, vismaz 1 reizi ir saņēmis un bez būtiskiem kavējumiem (piemēram, līdz 30 dienām un ne biežāk kā 3 reizes gadā) atmaksājis kredītu kredīta devējam, nākamais kredīts, kas nav būtiski lielāks (līdz 30%) par iepriekš izsniegto kredīta summu, ja no pēdējā patērētājam izsniegtā kredīta dienas nav pagājuši vairāk kā 6 mēneši (nepārsniedzot tam noteikto maksimālo ikmēneša limitu), varētu tikt piešķirts, palaujoties tikai uz patērētāja sniegto informāciju par tā finansiālo situāciju, proti, ir pietiekami, ja patērētājs apliecina, ka viņa finansiālā situācija nav mainījies, vai arī norāda, kas ir mainījies kopš pēdējā kredīta saņemšanas;

- ✓ beztermiņa kredītiem, kredītlīnijām:

patērētāja maksātspējas izvērtēšana ir nepieciešama ne retāk kā reizi gadā:

- 1) ja viena līguma ietvaros, kura termiņš ir garāks par 1 gadu, piešķirtā kredīta summa tiek izsniegta pakāpeniski, ar vairākām kredīta izmaksām;
- 2) tādiem kredītiem, kas noteikta kredītlimita ietvaros var tikt atkārtoti izmantoti pēc veiktās kredīta atmaksas (naudas summa, ko patērētājs ir aizņēmis ir atkārtoti pieejama pēc šīs summas atmaksas).

Piemēram: Jānis vēlas paņemt 20 000 Ls lielu hipotekāro kredītu dzīvokļa remontam ar fiksēto gada likmi 6 % uz 15 gadiem. Remonta tāme sastāda 10 000 Ls. Jānis gatavs ieķīlāt kopējo ģimenes īpašumu. Vidējie ikmēneša ienākumi sastāda 600 Ls. Viņam šobrīd jau ir 2 patēriņa kredīti dažādās kredītiestādēs, kuru maksājumi mēnesī sastāda 30 Ls un 80 Ls. Jaunais kredīts paredz ikmēneša maksājumu 170 Ls apmērā. Jāņa kopējās kredītizmaksas sastādīs $30+80+170=280$ Ls, kas sastāda 46 % no Jāņa kopējiem ieņēmumiem mēnesī. Papildus saistībām, Jānim ir viens apgādājama un viens strādājošs ģimenes loceklis ar 400 Ls lielu algu un 100 Ls kredītsaistībām. Kopējie ģimenes ienākumi sastāda 1000 Ls, kopējās kredītsaistības 380 Ls, viena apgādājamā minimālā iztikas summa ir apm. 160 Ls (80% no valstī noteiktās minimālās algas apmēra), kas tiek pieskaitīta pie Jāņa ģimenes izdevumiem. Kopējo kredītsaistību summai

pieskaitot 160 Ls, sanāk 540 Ls pret 1000 Ls kopējiem ģimenes ienākumiem, t.i. 54%. Tā kā kredīta izsniegšanas vadlīnijas paredz 40 % ieteicamo kredītsaistību attiecību pret ienākumiem, Jānim kredīta devējs piedāvā kredīta summu 10 000Ls apmērā, tādējādi samazinot kredītriskus līdz minimumam.

IV. Kredītvēstures un citu ar kredītu nesaistīto maksājumu vēstures izvērtēšana

13. Patērētāja kredītvēstures analīzes procesā ir jāizvērtē kreditora rīcībā esošā patērētāja kredītvēsture (ja tāda ir bijusi) un ārējās datu bāzēs esošā informācija par patērētāja parādiem un esošajiem kredītiem (pieejamās datu bāzes izvērtēšanas brīdī).

13.1. Kreditora rīcībā esošā kredītvēsture par patērētāju

Ja kredīta ņēmējs jau ir izmantojis konkrētā kredīta devēja pakalpojumus, kredīta devējam ir jāizvērtē, kāda ir bijusi klienta kredīta atmaksas disciplīna (vai ir bijuši maksājumu kavējumi, cik ilgi ir bijuši šie kavējumi);

13.2. Informācija no ārējām datu bāzēm un reģistriem

Kredīta devējam jāizmanto atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotās datubāzēs (ja tādas ir izveidotas) un citos reģistros par patērētāja kavētiem un esošiem parādiem pieejamo informāciju, tai skaitā, jāpieprasa informāciju no patērētāja par esošajām parādsaistībām.

14. Ņemot vērā iegūto informāciju par patērētāja kredītvēsturi, atbilstoši šo vadlīniju 13.punktā minētajam kredīta devējam ir jāizvērtē tālāka nepieciešamība izskatīt kredīta piešķiršanas pieprasījumu. Kredīta devējam būtu jāizstrādā konkrēti nosacījumi kredīta pieprasījuma izvērtēšanai, ja klientam jau ir bijušas grūtības ar kredīta atmaksas disciplīnu pie kredīta devēja vai ārējās datu bāzēs un reģistros ir pieejama informācija par patērētāja parādiem un kavētiem maksājumiem. Piemēram, būtu nepieciešamas definēt konkrētu pieļaujamo kavējuma ilgumu, kavēto saistību apjomu un veidu, saskaņā ar kuriem jauna kredīta piešķiršana nebūtu iespējama vai tiktu samazināts pieprasītais kredīta limits, vai kredīta piešķiršanai tiktu izvirzīti papildu nosacījumi.
15. Gadījumā, ja patērētājs ir būtiski kavējis kredītmaksājumu izpildi un tie joprojām nav atmaksāti, jauna kredīta piešķiršana ir jāatsaka.*
- * *Skat. šo vadlīniju 3.punktā minēto izņēmumu.*

V. Risku analīze un novērtēšana

Saņemot informāciju, kas minēta šo vadlīniju II daļā, un izvērtējot kredīta vai kredīta termiņa pagarināšanas pieteikumu, kreditoram papildus ienākumu/izdevumu attiecībai un kredītvēsturei ir jāizvērtē arī citi apstākļi un riski, kas var ietekmēt kredīta atmaksu laikā.

16. Kredīta apmēra noteikšana ir balstīta uz patērētāja vēlmēm un vajadzībām, ņemot vērā visus pastāvīgos ieņēmumus un visas esošās saistības citās kredītiestādēs un kredīta devēja sabiedrībās.

17. Patērētāja profils >> būtiski ilgtermiņa kredītiem (ar atmaksas termiņu, sākot no 1 gada) un hipotekārajiem kredītiem.

Izvērtējot patērētāja maksāspēju, kredīta devējam jānoskaidro patērētāja profils (pamatiezīmju kopums), izvērtējot:

- 1) patērētāja darbaspējas plānoto periodu, ņemot vērā dzīvesvietu, vecumu un ietekmi uz dažādām ekonomiskās situācijas izmaiņām;
- 2) patērētāja ģimenes stāvokli*, ja tiek ņemti vērā mājsaimniecības kopējie ienākumi.

** Patērētāja maksāspējas izvērtēšanas viens no noteicošajiem apstākļiem ir apgādājamo skaits ģimenē. Aizņēmēju var uzskatīt par spējīgu pildīt savas līgumā noteiktās saistības, ja pēc visu zināmo ikmēneša maksājumu atskaitīšanas no aizņēmēja un pārējo ģimenes locekļu ikmēneša neto ienākumu kopsummas uz katru ģimenes locekli, atkarībā no apgādājamo skaita ģimenē, paliek pāri vismaz tāda summa, kas nav mazāka par 40% - 80% no valstī noteiktās minimālās algas apmēra (mazākā procentuālā attiecībā uz katru ģimenes locekli var tikt piemērota mājsaimniecībām, kurās ģimenes locekļu skaits ir lielāks par 4).*

18. Kredīta devējam, kas izsniedz kredītu ar atmaksas termiņu garāku par 1 mēnesi, ir jāņem vērā patērētāja darba stāžs pie esošā darba devēja, lai noskaidrotu, ka patērētājs ir izturējis pārbaudes laiku esošajā darbavietā [skat. šo vadlīniju 8.punktu].

19. Gadījumā, ja kredīta devējs, piešķirot aizdevumu, ņem vērā patērētāja ienākumus, kuru saņemšana ir terminēta jeb noteikta uz konkrētu laika periodu (piemēram, vecāku pabalsts, stipendijas u.tml.), kredīta devējam jāizvērtē, vai potenciālais aizņēmējs ar šiem līdzekļiem būs spējīgs atmaksāt kredītu visa kredīta atmaksas periodā.

✓ *Tādi pabalstu un pensiju ieskaitījumi, kuri nav atkarīgi no patērētāja darba algas apmēra (piemēram, ģimenes valsts pabalsts), var tikt ņemti vērā tikai papildus citiem patērētāja regulārajiem ienākumiem un, ja pabalstu apmērs nepārsniedz 50% no patērētāja regulāro mēneša ienākumu apmērā.*

20. Kredīta atmaksas termiņa pagarināšanas/pārjaunojuma principi (būtiski īstermiņa kredītiem)*:

- 20.1. Aizdevuma summas atmaksas termiņa atkārtotas pagarināšanas gadījumā (konkrētam aizdevuma līgumam) kredīta devējam ir jāizvērtē pagarināšanas iemesls (kāpēc patērētājs nespēj atmaksāt kredītu) un lietderīgums, t.i., vai patērētājam ir radušās tikai īslaicīgas grūtības (tām ir gadījuma raksturs) un turpmāka kredīta atmaksa pēc pagarināšanas termiņa beigām nav apdraudēta, vai arī ir kādi nopietnāki iemesli patērētāja lēmumam veikt pagarināšanu (piemēram, pārtrauktas darba attiecības vai pieaudzis citu kredītmaksājumu slogs mēnesī).
- 20.2. Ja kredīta devējs konstatē, ka kredīta summas atmaksas termiņa pagarināšana neatrisinās aizņēmēja finansiālo situāciju un spēju atmaksāt kredītu pēc noteiktā pagarināšanas termiņa, piemēram, ar patērētāju ir pārtrauktas darba attiecības, ir samazinājušies patērētāja ienākumi vai pieaudzis citu kredītmaksājumu slogs mēnesī, kredīta devējam būtu jāpieāvā aizņēmējam alternatīvi risinājumi, piemēram, vienmērīgu pamatsummas atmaksas grafiku.
- 20.3. Kredīta devējam nebūtu pieļaujams vienam kreditēšanas līgumam apstiprināt vairāk nekā divus aizdevuma termiņa pagarināšanas pieprasījumus vai kas kopsummā pārsniedz divus sākotnējā aizdevuma termiņus.

** Piemērojami tādiem aizdevuma līguma termiņa pagarināšanas/pārjaunojuma veidiem, kuru rezultātā patērētājam pieaug ikmēneša izdevumi vai samaksa par šāda veida pakalpojumu (pieāvājumu) ir augstāka par kredīta lietošanas maksu periodā, uz kuru tiek pagarināts/pārjaunots konkrētais aizdevuma līgums.*